

بسم الله الرحمن الرحيم

درس اول: خاندان امام خمینی

هدف‌های آموزشی

- ۱ - آشنایی با «زندگی» امام خمینی
- ۲ - آشنایی با «سیره» امام خمینی
- ۳ - شناخت خانواده امام خمینی

پیش‌گفتار

تاریخ و اجتماع کشور ایران از سال ۱۳۴۰ شمسی تاکنون به شدت متأثر از شخصیت، اندیشه و اقدامات امام خمینی (اعلی الله مقامه) می‌باشد. شخصیتی که نه تنها در ایران و منطقه خاورمیانه که در جهان شناخته شده می‌باشد و اندیشه و انقلاب او بر تحولات جهانی و بین‌المللی تأثیرگذار بوده است.

هدف امام خمینی احیای اسلام، عزت و استقلال کشور ایران و بهروزی مادی و معنوی ایرانیان، مسلمانان و همه محرومان جهان بوده است.

در موضوع شناخت اندیشه امام خمینی و نیز تحلیل و بررسی اقدامات سیاسی - اجتماعی ایشان؛ در گام نخست شناخت عمومی از شخصیت ایشان و آگاهی از زندگی و نیز اطلاع از سیره و روش او در زندگی، مسیر را برای گام‌های بعدی هموار می‌سازد. بر این اساس در جزوه حاضر در قالب سلسله درس‌هایی، اطلاعاتی درباره «زندگی و سیره امام خمینی» به همه علاقمندان و حقیقت‌جویان تقدیم می‌گردد.

مقصود از «زندگی» امام خمینی این است که ایشان در عمر قریب به نود ساله خود در چه خانواده و جامعه‌ای متولد شده و رشد و تربیت خود را سپری کرده است. جامعه‌ای که او دوران کودکی، نوجوانی، جوانی و میانسالی تا مراحل بعدی خود را گذرانده، چگونه جامعه‌ای بود و چه وضعیت فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی و سیاسی‌ای داشته است و نیز مراحل مختلف زندگی علمی و نیز زندگی سیاسی - اجتماعی او چگونه بوده است.

چنان‌که مقصود از «سیره» امام خمینی، یعنی راه و روش و اخلاق و رفتار او در مراحل مختلف زندگی چگونه بوده است. با خانواده، همسر و فرزندان و خویشاوندان نزدیک نسبی و سببی چه رفتاری داشته است. رفتار او با اساتید و شاگردان؛ چگونه بوده است. او در قبال وضعیت و اتفاقات جامعه‌ای که در آن زندگی می‌کرده، از دوره نوجوانی و جوانی در خمین تا دوره‌های بعدی، چه رفتاری داشته و چه کنش و واکنشی از ایشان نقل و ثبت شده است. با کندوکاو در زوایای زندگی او در ادوار مختلف، سیره و روش و راه و رسم زندگی او به دست آید؛ به اینکه او با افراد و اقشار مختلف و در مواجهه با بد و خوب و زشت و زیبای زندگی، چه نوع مواجهه‌ای داشته است، سلوک فردی او و نیز اخلاق خانوادگی او چگونه بوده و در حوادث و اتفاقات اجتماعی و عمومی چه رفتاری از خود نشان داده است.

آگاهی داشتن از زوایای زندگی شخصیتی که افکار و اقدامات او سال‌های متمادی قرن پانزدهم شمسی ایران و ایرانی را شدیداً تحت تأثیر قرار داده، از اهمیت بسیار زیادی برخوردار است. اطلاع از زندگی و سیره و روش زندگی امام خمینی، زمینه‌ساز فهم بهتر اندیشه او و نیز همراهی داشتن با اقدامات وی می‌باشد، اقداماتی که هدف آنها بهروزی و سعادت و خوشبختی ایران و ایرانی در

پرتو تعالیم اسلام و آموزه‌های پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم و ائمه اطهار Γ بوده است.

خانواده امام خمینی

امام خمینی (س) در خانواده‌ای علمی و دینی متولد و تربیت شد و از همان خاستگاه مراحل کمال و پیشرفت‌های علمی و معنوی را پیمود. پدر او آیت‌الله سیدمصطفی مجتهد است و جد او سیداحمد موسوی (هندی). سیداحمد از کشمیر هند به کشور عراق و مجاورت ائمه معصومین Γ هجرت کرد تا تحصیل علوم دینی را ادامه دهد. درباره نیاکان امام خمینی، پیش از سیداحمد هندی اطلاع روشنی در دست نمی‌باشد. آیت‌الله سیدمرتضی پسندیده - برادر بزرگ امام خمینی - گفته:

جد اعلای ما دین علی شاه در هندوستان ساکن بوده است. از نام پدر وی، برادران و خواهرانش اطلاعی نداریم؛ همین قدر می‌دانم که ایشان از علمای کشمیر بوده و در همان ایالت نیز به شهادت رسیده است. بنا بر نقل کتبی یکی از مطلعین، دین علی شاه اصالتاً نیشابوری بود و سپس به کشمیر هندوستان عزیمت کرده است.^۱

سیداحمد موسوی (هندی) بین سال‌های ۱۲۴۰ تا ۱۲۵۰ ق کشمیر را به قصد نجف اشرف ترک کرد و این پس از شهادت پدر و وقوع آشوب و ناامنی فراوان در آن سرزمین بوده است؛^۲ به گونه‌ای که او هرگز بازگشتی و ارتباطی با آن دیار برقرار نکرده است. سیداحمد موسوی هندی در عراق بود که به دعوت یوسف‌خان کمره‌ای به خمین آمد و در آنجا با خواهر یوسف‌خان - سکینه خانم - ازدواج کرد و از این وصلت دارای سه دختر (سلطان خانم، صاحبه خانم، آغابانو

۱. خاطرات آیت‌الله پسندیده، ص ۸.

۲. زمانه و زندگی امام خمینی، ص ۳۷.

خانم) و یک پسر به نام سیدمصطفی، گردید. سیداحمد در خمین از محبوبیت و نفوذ قابل توجهی برخوردار بود، چنانکه ثروت و دارائی او نیز مناسب و قابل توجه بوده است. در حالی که کوچکترین فرزند سیداحمد؛ یعنی سیدمصطفی در سنین هفت - هشت سالگی بود، پدر از این دنیا به عالم باقی سفر کرد.^۱

سیدمصطفی موسوی - پدر امام خمینی - مقدمات علوم دینی را در خمین نزد میرزا احمد خوانساری آموخت و همین ارتباط استاد و شاگردی زمینه وصلت و فامیلی گردید و سیدمصطفی با دختر میرزا احمد ازدواج کرد، او سپس برای ادامه تحصیل به حوزه علمیه اصفهان عزیمت کرد و پس از مدتی تحصیل در آن حوزه، در حالی که فرزند اولشان (مولودآغا) متولد شده بود، رهسپار عراق شد و در نجف اشرف و سامرا از محضر علمای بزرگ بهره‌های علمی خوبی کسب کرد. وی پس از پنج سال تحصیل در محضر بزرگانی مانند میرزای شیرازی (قدس سره) به خمین بازگشت و هم وارث دارائی‌های مادی و معنوی پدر شد و هم به عنوان مجتهدی جوان و عالمی متعهد و دلسوز در خدمت مردم قرار گرفت. چنانکه پیشتر اشاره گردید، در اواخر دوره سلطنت قاجار، آشوب و ناامنی و قتل و غارت اشرار و نیز ظلم و ستم حاکمان ستم‌پیشه امان مردم را بریده بود؛ در چنین اوضاع و شرایطی سید مصطفی مجتهد برای خود گروه مسلحی تشکیل داد تا وظیفه دفاع از بی‌پناهان را بهتر انجام دهد.

پدر بزرگوار امام خمینی در آن اوضاع نابسامان در حالی که خود را در برابر درد و رنج مردم گرفتار و نیازمند و ستم‌زده، مسئول می‌دید، در برابر زورگویی خوانین و اشرار با صلابت موضع می‌گرفت و از مظلوم دفاع می‌کرد، تا اینکه

سرانجام در همین راه و در همین مسیر به شهادت رسید.^۱
مادر امام خمینی، هاجرآغا خانم دختر بزرگ میرزا احمد مجتهد خوانساری
امام جماعت مسجد جامع خمین بود. او جز امامت جماعت و تدریس، کار
دیگری نداشت؛ یعنی با خوانین و مالکان حشر و نشر نداشت، از مقرری دولتی
دریافت نمی‌کرد.^۲

با این وصف امام خمینی هم از طرف پدر و هم از طرف مادر، از خانواده‌ای
دینی و علمی برخاست و از نسل عالمان صالح، دیندار و مردم‌دار بوده است.

خلاصه درس اول:

مقصود از «زندگی» امام خمینی این است که ایشان در عمر قریب به نود ساله
خود در چه خانواده و جامعه‌ای متولد شده و رشد و تربیت خود را سپری کرده
است.

مقصود از «سیره» امام خمینی؛ یعنی راه و روش و اخلاق و رفتار ایشان در
مراحل مختلف زندگی چگونه بوده است.

امام خمینی در خانواده‌ای دینی و علمی بالیده و پدر مجتهد او در راه مبارزه با
ظالمان به شهادت رسیده است.

۱. ر.ک: زمانه و زندگی امام خمینی، ص ۳۸ - ۴۰.

۲. ر.ک: خاندان امام خمینی، محمدجواد مرادی‌پناه، ص ۱۱۶ - ۱۱۷.